

Karakterdannelse og robusthed i læringsmiljøer

Skole og forældre
Tåstrup
3. februar 2018
Per Schultz Jørgensen

Mine spørgsmål

- Hvad er opdragelse og hvad skal den give børn?
- Skal daginstitution og skole opdrage børn?
- Kan skolen udvikle et læringsmiljø?
- Kan karakterdannelse blive en del af læringen?
- Hvilke dyder skal børn helst tilegne sig for at få et godt liv?
- Kan forældre live en integreret del af skolen?

Min tilgang

- *Karakterdannelse* er vigtige end nogensinde
- Og ikke mindst *robusthed*
- Fordi børn og unge bombarderes med indtryk
- Og fordi mange børn og unge ikke klarer presset
- De bukker under eller giver op
- Og fordi vi som velfærdssamfund bygger på borgere, der kan tage stilling, være kritiske og kan sige fra over for et pres.

En tydelig pædagogisk kultur

- Der skal sættes en dagsorden om dannelse
- skabes en fortælling om betydningen af karakterdannelse
- Der giver retning og mening
- Og inddrager børn og forældre
- Der skal skabes en særlig *etos*

Begreber om dannelse

- Faglighed og nysgerrighed
  - Social adfærd og empati
  - Livsduelighed
  - Robusthed
  - Selvkontrol
-
- Dannelse
  - Karakterdannelse

Tendenser i tiden

- Skolelederen: *De er urolige, ukoncentrerede, kan ikke høre på en fælles historie, har svært ved at indgå i et fællesskab, de kan ikke udsætte deres egne behov, sætte sig selv til side.*
- Forældre der fortæller om deres børns *følsomhed, ængstelse, sociale tilbagetrækning*
- Gymnasirektor: *Der er forbavsende mange unge med sociale og/eller psykiske problemer. Der er stadig flere elever, som ikke kan følge med eller som snyder med arbejdet, hvis de kan komme til det.*

Professor Ove Korsgaard

- Ove Korsgaard: *Vi nærmer os enden på den formålsløse læringsperiode*
- Efter i et kvart århundrede at have fokuseret mere på resultater end på formål, er den pædagogiske verden, på vej til at genopdage gammeldags begreber som opdragelse, dyder og karakterdannelse
- Nu svinger pendulet mod, at der er brug for at give eleverne samarbejdsevner og den rette kritisk-analytiske tilgang til stoffet
- Hvor 1990'ernes børneopdragelses-bestseller var Jesper Juuls "Det kompetente barn", er det i dag Per Schultz Jørgensens "Styrk dit barns karakter" og "Robuste børn".

Opvækst i en ny verden

- Børn vokser op i en verden i opbrud
- *De store paraplyer er slået sammen*
- En individualiseret verden
- De vokser også op i en ny familie
- *Den fleksible og åbne familie*
- Forældre på arbejdsmarkedet
- Børn i daginstitution
- *Forhandlingsopdragelse*

Et stort pres på børn og unge

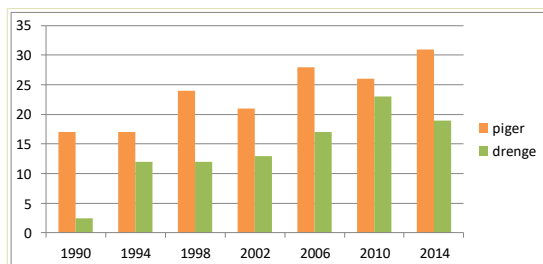
- De skal leve op til mange forventninger
- Have et socialt netværk
- Gode resultater i skolen og præstere
- De oplever hver dag social konkurrence
- Og mange udvikler stress – og lavt selvværd
- Og får egentlige symptomer på dårlig trivsel
- Eller oplevelser af at de står alene med udfordringerne

Jeg er en helt normal 17-årig på lykkepiller

- Johanne er 17 år, klarer sig godt i gymnasiet, er vellidt, har "et godt selvværd" og har en fantastisk familie
- Fik i 1. g. en moderat depression, angstanfald, nedtrykthed og koncentrationsbesvær og trak sig mere og mere tilbage i sig selv
- .. *til sidst gik jeg næsten ikke i skole længere*
- Fik lykkepiller og er nu i 2.g. stadig i behandling

Politiken, 19. februar 2017

15 årige, symptomer dagligt

11

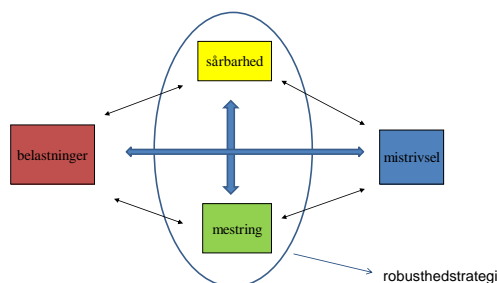
Oplægget i dag

- Centrale begreber
- Teorien om karakterdannelse
- Hvad er den indre struktur?
- Pædagogiske overvejelser og
- En pædagogisk model

Hvad er robusthed?

- Styrke og en vis modstandskraft
- et "farligt" begreb - man kan være for robust
- Præstationsorienteringen
- *12-talspigerne*
- Derfor hænger robusthed sammen med sårbarhed og følsomhed
- At være robust er også den styrke at kende sin grænse, kunne sige fra
- Vi skal finde balancen mellem robust og sårbar

Risikomodell

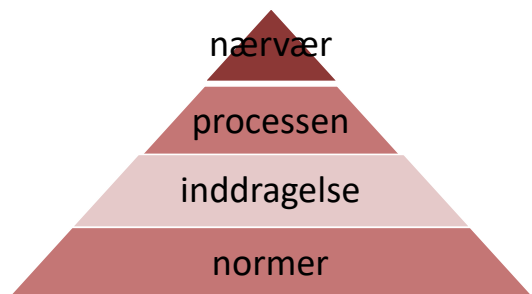
Hvad er karakterdannelse?

- Karakterdannelse er at overtage en række dyder
- Og gøre dem til sine egne - *internalisere*
- Det er både at opføre sig ordentlig - og at være ordentlig
- Det er dyder som nysgerrighed, empati, vedholdenhed, ansvarlighed
- Men kan børn lære ansvar?

Ansvarsopdragelse

- Nikolaj på 3 og hans mor på vej ud af storcentret:
- *Jeg kan godt forstå du er træt – det er jeg også – nu sætter vi os der og hviler os, indtil du er klar igen.....*
- *Hun går over broen til ham*
- *Han bærer sin pose*

Model for karakterdannelse

Hvorfor er normer så vigtige?

- Her synliggøres de fælles værdier
- Som en struktur, regler, traditioner
- Noget "uden for mig"
- Noget "objektivt" og "sandt"
- Som den enkelte har indflydelse på
- og respekterer
- Her er grundlaget for anerkendelse

Klassens grundlov

- Jens Bech i Mårslet
- skolens ordensregler: alt det man ikke må
- 2.klasse – *hvad er en klassekammerat?*
- Klassens grundlov med egen underskrift
- *Vi vil ikke drille hinanden*
- *Vi vil have nogle rolige og hyggelige timer*
- Klassens time
- protokol

Hvordan går man ind i *processen*?

- *Drengen der har været i Zoo med sin far*
- *Gå over broen*
- Tage del i den, spørge til den, udvikle den: give ny erkendelse
- Tegningen, matematikopgaven, guitartræningen, kartoffelskrælingen, stileskrivningen, beretningen
- Det kræver nærvær – og indlevelse

Processen kan være flere ting

- *Spejling af barnets indre tilstand*
- "Du er træt, det har også været en lang dag, kom nu her, så hjælper jeg dig af med tøjet"
- *Jeg-støtte*
- "Nu begynder du bare på oprydningen – jeg ser ned til dig om tre minutter"

Hvad lærer børn i processen?

- De opdager, at de kan
- At holde ud
- tro på sig selv
- *at de har ressourcer*
- *At kunne klare det*
- Opfindsomhed
- At sætte et mål – og nå det

En ydre struktur bliver indre

- Karakterdannelse handler om *at drage op* til værdier og normer
- *Internalisering*
- Fernando Savater: *Mod til at opdrage*
- Lev Vygotsky: *Der er ikke en indre struktur, der ikke først var en ydre struktur*
- *Hvad er den indre struktur?*
- Kan de principper bruges i familien og overføres til institution og skole?

Walter Mischel, Stanford, USA

- Første eksperiment 1970
- Børn 4-6 år sidder med en skumfidus på en tallerken
- Mischel skal lige ud og ordne noget
- Hvis de kan vente med at spise skumfidusen til han kommer tilbage får de en mere
- Og de kæmpede med sagen

Børnene blev fulgt i 20 år efter

- Børn der kunne udsætte klarer sig bedst senere i livet
- Større kompetence
- Bedre uddannelse
- Hvad fortæller det i dag?
- Selvkontrol
- Ikke bare give efter
- Planlægge og styre sig selv

En undersøgelse fra New Zealand

- 1037 børn født i Dunedin 1972-73
- Fulgt til de blev 32 år
- Graden af selvkontrol i barndommen 3-11 år
- Forudsiger sundhed, uddannelse, karriere, kriminalitet, misbrug
- Selvkontrol er en selvstændig faktor
- Men hvad er selvkontrol?

Selvkontrol

- Kunne klare et vist pres – uden at give op
- Vedholdenhed
- At kunne leve op til forventninger
- Sætte et mål – og nå det
- Tro på sig selv
- Vedholdenhed
- Robusthed

Selvet er som et æble

Hvad er selvet?

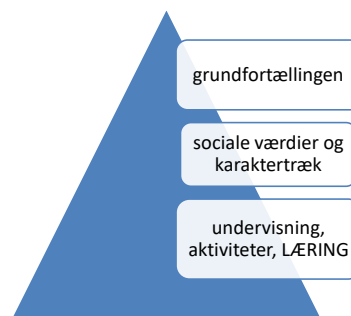
Men hvad er "den jeg er" ?

- De tilbagevendende selvoplevelser
- Troen på at være noget værd
- Gentagne bekræftelser fra andre
- Opleve at kunne klare en opgave
- at kunne regulere egne følelser og reaktioner
- Men hvordan gør vi det?

Pædagogiske overvejelser

- Vi skal skabe en social struktur i læringsmiljøet
- Støtte processen i læringen
- Klasserummet har sine egne normer
- Processerne er elevrelationer
- Forholdet til læreren/pædagogen som professionel
- Forældrene, der skal inddrages

Modellen

Grundfortælling

- En fortælling i 200 ord
- Hvad er det skolen vil: visionen, værdierne, holdningerne Og normerne
- Hvorfor er de vigtige?
- Hvor står skolen i forhold til alle andre skoler?
- Hvad sker der på og i skolen?
- Skolen indbyder til et fællesskab

Styrk dit barns robusthed og karakter

- Normer og rammer
- Som børn kan leve op til
- Og forstår betydningen af
- Tryghed som børn aldrig er i tvivl om
- Anerkendende tilgang
- Vægt på ansvar
- Og ægte nærvær
- Hvor børn får opbakning og støtte til deres karakterdannelse

Karakterdannelse

